

KIS PÁL ISTVÁN

Foncsorkép

Hosszan nézek a kávézóból sietve távozó Zita után. Akár a többi osztálybeli lányra, rá is nehezemre esik úgy gondolni, mint egy asszonyra. Pedig azok lettek mind a tizenhatan, férjekkel, gyerekekkel, némelyikük már unokákkal. Noha nem sok hírt hallottam felőlük az idők folyamán, azért ezt biztosan tudom róluk. Lám, Zita is unokázni megy. Innen hát a nagy sietség, ha nem épp a felette kényes élethelyzet a valódi oka.

(...)

– Szia, Ervin, Zita vagyok! Egy dossziét kellene eljuttatnom hozzád Eszter hagyatékából – tért jó szokása szerint a lényegre, amikor fáradt hangon rám csörgött. – Közvetlenül téged érint. Személyesen szeretném... Szóval, találkoznunk kellene.

Rejtélyességével felkavart ez a felvezetés, ahogy néhány hete megdöbentett Eszter halálhíre is. A Facebookon láttam meg a fényképét, alatta a tapintatos megfogalmazással: „Nem akart tovább élni, a Dunának ment!” Emlékszem, mindig is vonzották a végletek, ott sejlett egész lényében az olykor szentimentális tragikum. Mire sikerült kinyomoznom a temetés időpontját, éppen lekéstem. Bántott, hogy ettől szinte megkönnyebbültem.

Most meg itt van ez a dosszié. Miféle papírok lehetnek benne? Hogy kerültek Zitához? Diákkori szerelmes levél, Eszterhez írott vers, róla készített rajz, fotó? Mi más is lehetne? Én vajon miért nem őrzök ilyeneket?

(...)

– Egy pacsit, egy puszit és egy jegeskávét kérek – köszönt rám fesztelenül, mielőtt mellém ült az asztalhoz.

– Jegeskávét? – borzadtam el a gondolatra, kabátját tétován a kezemben tartva.

– Mindig úgy iszom – vette ölébe bugyros táskáját –, az szépít, nemde-bár?

– De még mennyire – bólintottam, kabátját végül a legközelebbi fogásra akasztva –, csak rád kell nézni!

– Na, a bókokból ennyi elég is lesz – veregette meg barátságosan az arcomat, mielőtt teátrálisan homlokon csókolt. – Emlékezetem szerint én hívtalak találkára, te mamlasz, s ha nem mondtam volna meg, miért, tán el se jöttél volna.

Még mindig szókimondó – konstatáltam magamban –, áldozatkész haver, de az érdektelennek tartott mamlaszokkal egy kissé leereszkedő. Státuszkom az eltelt harminc évben láthatóan nem változott nála. Hívtam a pincért, rendeltem, aztán kedvtelve néztem, ahogy a bőröndnyi táskában kotorász, ahogy elővesz egy kék színű dossziét, és elém tolja. Ervin, ennyi állt rajta Eszter kézírásával.

– Nem túl vastok – dűnnyögtem csalódottan –, mi van benne? Versek, szerelmes levelek meg ilyesmi?

– Ugyan, te javíthatatlan álmodozó – tette kezét kuncogva a dossziéra –, ha írtál is ilyeneket, nem őrizte meg.

– Írtam, igenis, írtam! Neked biztosan megmutatta. De tudod, mit? Nem igazán a sorsuk.

– Akkoriban számos ismerőse meg barátja volt – görgette sietve tovább a szót –, csaptátok is neki néhányan a szelet – merengett a Dunára néző ablak felé –, végül aztán csak én maradtam mellette, nekem írta meg a búcsúlevelét is.

– Benne van? – intettem fejemmel a dosszié felé.

– A búcsúlevelé? Nem, dehogya, az csak nekem szól.

– Tulajdonképpen mit hagyott rád?

– Semmit. Jog szerinti örökös és közvetlen családtag híján hívtak meg a hagyatéki tárgyalásra. A hitelezők képviselői mind ott voltak, de leginkább csak a semmin osztozkodhattak. A számukra érdektelen iratokat és okmányokat, egy kalapdoboznyi volt az egész, az én kezembe nyomta a közjegyző. Elháríthattam volna, de zavaromban eszembe sem jutott. Aláírtam a jegyzőkönyvet meg az iratok listáját, hogy átvettem. Onnan van ez is, mutatott fejével dossziéra.

– Papírok, értéktelen papírok – morfondíroztam hangosan. – Adnak egy jottányit is mindahhoz, amit már tudtunk?

– Inkább csak dokumentálják a történeket – szorongatta fehéredő ujjbegyekkel a zsebkendőjét. – A fellobbanó szerelmet, a sebtében megkötött házasságot, a feltartóztathatatlan elhidegülést, az egyetlen gyerek elvesztését, a féltékeny, de kicsapongó férj basáskodásait, a rettegést, a viharos válást, aztán meg a gyötrelmes újrakezdést. Az önállósághoz, a külvárosi butikhoz fűzött remény hamar szertefoszlott, maradt az adósság, a szegény, a végző kétségbeesés.

Monoton színtelenséggel sorolta a stációkat, talán mert tudta, hogy tragikuságukban is banálisak az ilyen szenvedéstörténetek. Az élők rendre úgy mennek el mellettük, mint a nagy vonuláson poroszkáló gnúcsorda a ragadozók által széttepett fajtársaik teteme mellett. Eltökélten tárgyilagos maradt. Tapintatból vagy számon kérőn? Nem tudtam eldönteni.

– Nyilván naivitás, de én abban a hitben éltem, hogy ismerem a gondjait – szabadkoztam a kávémat kevergetve. – Amikor az egyik kiállításom megnyitóját meghívtam teázni, elmondta, de úgy, mint aki túltette már magát a történeteken.

– A legszorítóbb napi gondjairól is úgy beszélt, mint múltó aprócska kellemtelenségekről – bólogatott Zita maga elé meredve. – Erősnek akart látszani, és legyőzhetetlennek.

– A diadalmas törekenység! – mutattam ujjaimmal idézőjelet. – Így tudta jó előre felmenteni azokat, akik nem akartak vagy nem tudtak rajta segíteni.

– Három éve, az idegösszeomlása után vette rá a pszichológusa, hogy írja ki magából a szorongástörténeteit – húzta ki derekát ültében Zita, összefonva térdén az ujjait. – Terápiának szánhatta, de Eszter nem tudta vagy nem akarta értelmezni a feladatot. A leírtak mindig megmaradtak a kitörési kísérletek, a reményt kínáló helyzetek megfogalmazásánál, a szorongások és a kudarcok leírására rendre nem került sor. Négy ilyen írást találtam, szépen dossziéba rendezve, a felirataikkal szinte megcímezve.

– Te már olvastad? – vettem a kezembe a nekem címzettet, jelezve, hogy birtokba vettem.

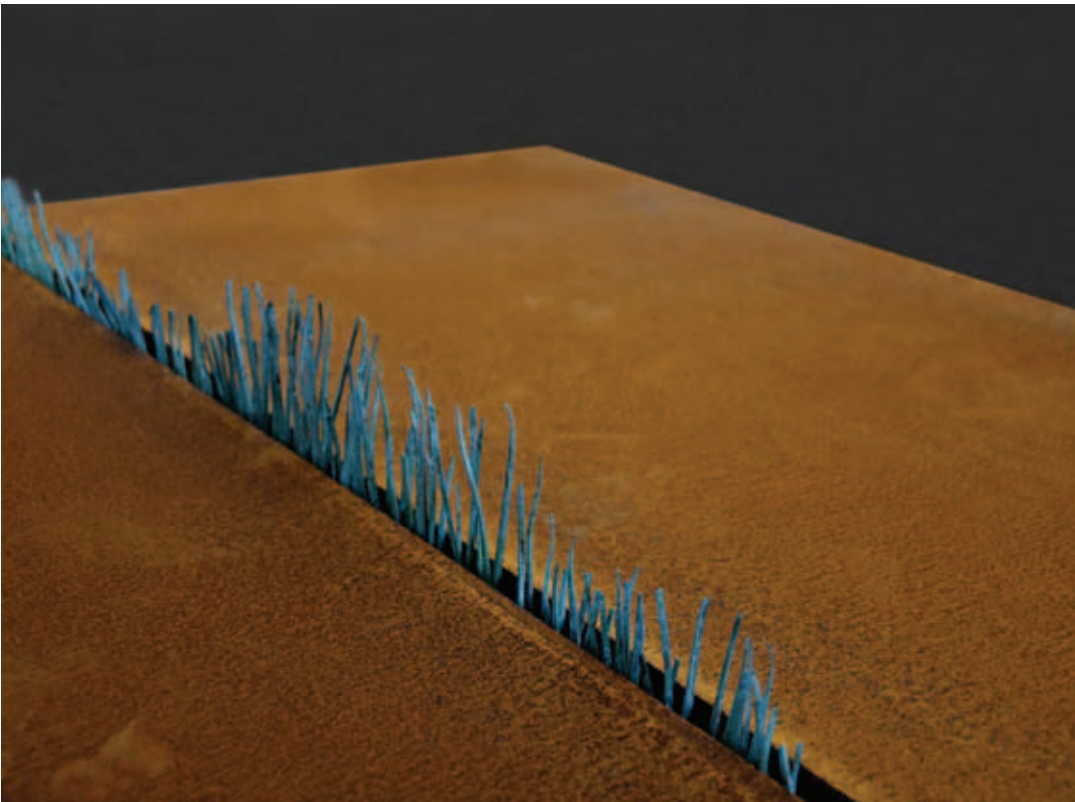
– Nem, de tudom, mi van benne – nézett rám szomorú szemmel. – Amikor megírta, ezt is, mint a többi, felolvasta nekem, de nem akarta, velem sem akarta megbeszélni.

– És a pszichológus?

BARÁTHI FÁBIÁN, Tűzhányó, 2019

BOROS MIKLÓS JÁNOS, Mono, 2019

GÁLHIDY PÉTER, Haladó palack, 2019

GILLY TAMÁS, Fasor, 2019

– Valószínűleg neki is megmutatta, de tudtommal egyiket se hagyta ott.
 – A többi?
 – A címzettek azokat is megkapták! Ez az utolsó.
 – Van benne megbeszélőnivalónk?
 – Nincs! – kászálódott fel ültéből, kihörpintve jegeskávéja maradékát. – Most különben is várnak az unokáim.
 – És az én történetem – nyúltam a karja után tétován –, az én szempon-
 tom, az én véleményem nem érdekel?
 – Majd máskor, mamlaszka, majd máskor – fordult még vissza csókot
 dobva, aztán magára terítve a kabátját elviharzott.

(...)

Ezért a lazaságért mindig kedveltem Zitát, de most valahogy mégis inkább neheztelek rá. Az is lehet persze, hogy Eszterre neheztelek. Mindegy, egyik is, másik is értelmetlen. A dossziében olvasható történet valószínűleg egy eszteres, a józan ész felől megközelíthetetlen rejtély lesz. Nincs is igazán kedvem felütni a fedőlapot, de olvasatlanul sem hagyhatom. Négy-öt oldalnyi kézzel írott, kihúzásokkal és javításokkal tarkított szöveg az egész. Rendelek hozzá még egy teát süteménnyel.

(...)

Az érettségi találkozó meghívójától megrettentem. Egy újabb stáció. A harminc éve nem látott diáktársak mindjárt a családról, a férjemről és a gyerekről fognak kérdezgetni, meg arról, hogy élek, mit csinálok, mi lett belőlem. Mit mondhatok nekik szegyenkezés nélkül? Talán jobb lesz, ha el se megyek. Zita szerint persze ez butaság; az ilyen találkozókra magukról beszélni, nem másokat hallgatni mennek az emberek. Ha ügyesen mindig én kérdezek majd, magamról hallgathatok.

Kérdezni? Az se könnyebb, ha más foglalkoztat, nem az, amit hallhatok. Milyen jó lenne a lehetőséget látni az alkalomban, a kitérés vagy a megoldás lehetőségét! Azért elég izléstelen úgy végigtallózni a tablón, hogy ki lehet számomra hasznos, és ki az eleve haszontalan. Pfüj! A haszontalanság haszonelvűsége! Ha jól belegondolok, valójában csak egy barátnőm volt, s talán ha három vagy négy fiú mutatott irántam érdeklődést.

Feribe én voltam szerelmes, Ervin meg belém, de nagyon. Egy kicsit riasztó is volt az érzelmessége meg az eltökélt komolysága. Feri inkább játékszernek tekintett, a sport, csak a sport érdekelte. Én, a fülig szerelmes kiscsaj csak egy lehetőség voltam, nem a küzdelemre készítető kihívás. Olykor hetekre faképnél hagyott, s ha másik lánnyal mutatkozott, én jobb híján Ervinnel vigasztalódtam. A mai eszemmel Ervint választanám... talán... Az ésszerűség ma sem működik bennem igazán. Igen, azt hiszem, Ervin az, aki miatt mégis el kellene mennem. Vajon milyennek látna ennyi év után?

Arra a magas szőke kajakosra, Ferire rettentően féltékeny voltam. Hiába küzdöttem Eszterért, újra és újra az ő karjaiban kötött ki. Nekem meg eszembe se jutott, hogy a rivális léhaságának haszonélvezőjeként viselkedjek. Bosszantott, ahogy Eszterrel bánt. Egyszer a szemére is vetettem, de két pofonnal sikerült tisztáznia, hogy nem akarja ezt épp velem megvitatni. Nem ütött erőből, csak épp meglegyintett, hogy megalázzon. Próbáltam ugyan visszaadni... a két súlycsoportnyi hátránnyal persze hiábavaló és szálnalmas kísérlet volt.

A harminc év istentelenül hosszú idő. Esztert ötvenesként viszontlátni, a szeme előtt kopaszodó kripliként mutatkozni nem volt túl vonzó lehetőség.

Mégis elmentem, és nem bántam meg. Még mindig és újra a régi módon vonzott. Hosszan és komolyan beszélgettünk. Életem, a rendszeresen kiállító művész élete nyitott könyv volt előtte, én viszont jóformán semmit se tudtam róla. Többnyire mégis én beszéltem, ő, ahogy azt ezek szerint előre eltökélte, csak kérdezett és hallgatott. Az a különös figyelem, amivel a szavaimat követte, újnak hatott, meglepett, de valahogy nem tudtam vele mit kezdeni.

A találkozó egészen más lett, mint gondoltam. Amikor Feri megölelt, beleborzongtam, pedig a mozdulat inkább rideg és elutasító volt. A kamaránál dolgozik, nyilván tud mindent az üzletemről, a helyzetemről. Egész este kerülte még a tekintetemet is, nehogy kérjek tőle valamit. Milyen szánalmassá tette a gyávaság! A többiek dicsekedtek, panaszkodtak, kérkedtek vagy magyarázkodtak, ki-ki a helyzete szerint. Én szerencsére nem nagyon érdekeltem őket.

Ervin, akárcsak annak idején, nyitott volt és lelkes. Kicsit ugyan testesebb lett, loboncos haja is megritkult, de maradt benne bőven a kamaszos elfogódottságból. Lett volna rá oka, mégsem kérkedett, egy percig sem éreztem leereszkedőnek. Szívesen hallgattam, mert okosakat mondott, tapintatos közelsége pedig maga volt a baráti kézzorítás. Hajdani lázas magamutogatása nyugodt férfias kiállássá csendesült. Láthatóan tisztában volt és békességben élt magával. Mellette ázott és kiérdemesült tyúknak éreztem magam. Nem is beszéltem magamról, csak kérdeztem, kérdeztem, és megint csak kérdeztem.

A történetemmel nem akartam előhozakodni, talán majd később, ha ő is fel akarja újra venni a fonalat. De ha nem... úgy is jó!

Nem volt mit felvenni. Azok a diákkori érzések nevetségesen egyoldalúak voltak. Az elvesztésén sokkal hamarabb túltettem magam, mint azt előre gondoltam. A világ sehogy sem akart összeomlani, az élet nélküle is szép volt. Egy aprócska hiányérzet maradt utána. Semmi több.

Egy ideig eljártam a kiállítási megnyitóra. Utána, ha tehettem, meghívott teázni. Láthatóan nem zavarta kopott egyszerűségem. Egy ilyen alkalommal próbáltam beszélni neki a gondjaimról, de hamar elszégyelltem magam. Miért mondom el neki, ha nem várok, nem várhatok tőle a szánalmon kívül semmit? Na, nem, ő ne, ő se sajnáljon. Elhallgattam hát előle a legsúlyosabb gondokat. Még néhányszor elmentem a rendezvényeire, ő kötelességszerűen bemutatott pár gazdag műgyűjtőnek és műkereskedőnek, pedig mindketten tudtuk, hogy felesleges.

Egy időben tényleg ott volt minden megnyitón. Ha beszélgettünk, rendre a képeimről meg a terveimről faggatott. Bevallom, hízelgőnek és a személyemre irányulóan éreztem az érdeklődését. Jól is esett, de folyton az volt az érzésem, hogy valójában egészen más foglalkoztatja, hogy valahova el akar a segítségemmel jutni, de ő se tudja, hova!

Ott rémlett előttem a tudott tudhatatlan, de szánalmas bűnnek éreztem az utána való kutakodást. Csak a sokadik találkozáson jöttem rá, valójában mit is szeretnék megtudni tőle. A dolog értelmét vagy különös jelentőségét, ha sejtéseim voltak is, akkor még nem fogtam fel.

A kávézó terasza a Dunára nézett. A meg-megcsillanó hullámok látványa ébresztett rá, hogy végső soron Ervinnek a Dunához fűződő különös viszonya izgat, annak titkát szeretném megfejteni. Inkább kamaszosan kajla volt, mint izmos atléta, mégis, ahányszor a nyári szünidő alkalmain a Duna közelébe került, neki muszáj volt azt átúsznia. Nyugodt biztonsággal és hihetetlen kitartással tempózott, soha nem láttuk lihegve kijönni a vízből. Én örültem, ha az úszómencében faltól falig eljutottam, így aztán feltétlen csodálattal figyeltem ezeket a

RÉVI NORBERT, Duat, 2019

MESZLÉNYI MOLNÁR JÁNOS, Ikarosz bukása, 2008; Ikarosz bukása, 2019 (részlet)

SZABÓ GYÖRGY, Archaikus emlék I–II., 2019

POGÁNY GÁBOR BENŐ, Amerigo Tot, 2019

szertelenségeit. Ha kérdeztem, csak olyasmiket mondott, hogy imádja a Dunát, hogy az viszontimádja őt, az átúszások meg arra jók, hogy általuk kielégüljön ez a kölcsönös vonzalom. Fellengzős hóbortosságnak éreztem ezeket a kinyilatkoztatásokat, de hogy valami titok tudója, abban biztos voltam. Ott, azon a teraszon aztán elárulta nekem a titkát...

(...)

A beszámoló itt váratlan véget ér. Zavartan forгатom a papírt, keresem a folytatást, aztán rájövök, hogy hiába, nincs. Csak az emlékeimből halászhatom elő, valójában mi is történt akkor, és mi harminc évvel később ott, pontosabban itt, merthogy ennek a kávézónak a teraszán találkoztunk utoljára. Magamra terítem a kabátot, és kilépek az őszi napsütésbe. Az asztalokon és a székeken száraz falevelek. Leülök, magam elé teszem a még mindig gőzölgő teáscsészét, élvezem a langyos szellőt, tekintetem a Dunát meg a hajdan volt nyarakat pásztázza.

– Mindig a frászt hozod rám! – hallom Eszter felindult hangját a partra érve. – Ez az istenkísértés már a mániád. Képtelen vagyok felfogni, miért csinálod.

– Talán tetszeni akarok neked – évődöm, törölközőmmel a hajamat szárogatva.

– Rémes vagy – rázza meg dühösen a fejét –, mit lehet szeretni egy vízihullán?

– Úgy nézek ki, mint egy vízihulla?

– Most nem, de a rémálmaimban igen!

– Na, ezt hagyjuk – intem le méltatlankodva –, még élek, és nem tervezem a vízbe fulladást.

– Nem tervezed, nem tervezed – töröl ki kézfejjével egy könnyet a szeméből –, arra még sose gondoltál, hogy ez a te szerelmed a Dunával talán mégiscsak egyoldalú?

– Nem! – fordulok felé a szemét fürkészve. – Attól, hogy te nem ismered a halálos szerelmet, még létezik. A Duna a lehetőség, hogy vállaljam a kihívást, hogy megmérjem magam, hogy minden ölekezésünk után erősebben és magabizóbban lépjek a partra!

– Hű, de dagályos! – simul hozzám felette színpadias hódolatot mímelve, majd hirtelen ellök magától. – Mondd, te tényleg ezt várod a szerelemtől?

– Ezt! – mordulok dacosan. – Igen, pontosan ezt!

Bosszant és fáraszt az értetlenkedése. Eszter és a víz közé ülök a parti fövényen, tüntetően a hátam mutatva felé. Igaz, a Ráckevei-Duna átúszása csak pancsolás a nagy főág átúszásához képest, mégis, egy ilyen teljesítmény láttán csodálattal kellene a lábaim elé omlania. Vegye már észre, hogy elrontotta az örömeimet!

– És ha egyszer mégis megöl a Duna? – hallom fázósan reszkető hangját.

– Ne aggódj, majd azt is csak szeretetből teszi! – dörmögöm jóleső melankóliával.

– Lehet, szerinted lehet szeretetből ölni? – ül át mellém, érzem vállamon nedves hajfürtjeit.

– A Duna tud – nézek a víz csillogását tükröző szemébe szerelmesen.

Ez a melodramatikus fordulat egy kicsit elbizonytalanít. A fene tudja, hogy érzéssel vagy érzéketlenül öl a Duna. Mint a szigeti fiúk általában, biztonságban érzem magam a vízben, és kész! Nem szokásom a vízbe fulladásról elmélkedni.

– Nem félsz?

– Mitől félnék? Fiatal vagyok, fogalmam sincs, mi vár rám, senkim és semmim e földön, nincs mit veszítenem.

– Hülye! – kanyarítja vállára a törölközőjét, majd dühösen elhúzódik mellőlem.

(–)

– Most így, ötvenévesen is imádod a Dunát? – terel vissza őszömbe váratlanul kérdése.

– Igen – fonom össze magamon fázósan a kabátom.

– Még mindig megkísért?

– Még mindig!

– És?

– Azt kérded, átúszom-e? – meredek magam elé elgondolkodva. – Nem, már nem! Lehet, hogy sikerülne, de, tudod, az idő múlásával egyre több a veszítenivalóm!

– Azt hiszem – sóhajtja mellőlem suttogva –, nekem már nincs több veszítenivalóm!

Meglep a hang, a mondat, a jelentés. Felé fordulok. Épp feláll a kávézóterasz asztala mellől. Gondosan ápolt, jól öltözött, de a haja tövéen látszik, őszül, a járása sem oly könnyed, légies. Törékeny alakja, testtartása csupa lemondás. Amikor a terasz lépcsőjéről az utcára ér, a kép szertefoszlik.

(...)

Merengésemet a pincérnő szakítja félbe, utánam hozva a számlát és az asztalon felejtett dossziét. Arcából mintha Zita szeme nézne rám közömbösen. Fizek, majd én is elindulok az utca felé. Tekintetem szégyellősen kerüli a Dunát és a felé vezető sétányt. Lábam előtt a flasztert bámulom. Hallom a hajókürtöt, a vonatzakotolást, az autóbuszok hörgését, a villamosok sikoltását, az utca zaját... a nagy vonulás hangjait. Az élet törvénye, mint a halálé, kijátszhatatlan!

Bocsáss meg, Eszter, mennem kell a többiekkel!

